

G. I. GURDJIEFF

Viziuni din lumea reală

Traducere și îngrijire ediție:
GABRIELA NICA

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Introducere	5
I	
Licăriri de adevăr	9
II	
Cine sunt eu?	50
Pentru un studiu exact, este necesar un limbaj exact	71
Omul este o ființă multiplă	88
Dezvoltarea unilaterală a omului	94
Primele contacte	97
Observare de sine	100
Cum să dobândești atenție	101
Viață interioară și viață exterioară	105
Fiecare animal lucrează după constituția sa	115
De ce suntem aici?	119
III	
Energie – somn	126
Există vreun mijloc de a prelungi viața?	132
Educația copiilor	135
Aparatul formator	139
Corp – Esență – Personalitate	147
Esență și personalitate	154
Separarea sinelui de sine însuși	159
Exercițiul „stop“	166
Cele trei puteri	170

Poate fi controlată respirația?	174
Atitudini și stări interioare	178
Șapte categorii de exerciții	181
Actorul	184
Artă creatoare – artă subiectivă	187
Întrebări și răspunsuri	189

IV

Dumnezeu Cuvântul	204
Afirmație și negație	208
Putem fi imparțiali?	216
Totul este material	218
Cele patru corpuri ale omului	222

V

Atelajul	228
„Vreau să îmi amintesc de mine însumi“	235
Cele două curente	244
Există două tipuri de iubire	249
Liberul arbitru	252
Frici – identificare	260
Diferite tipuri de influențe	262
Eliberarea duce la eliberare	275

VI

Aforisme	281
----------	-----

INTRODUCERE

Astăzi, la treizeci de ani după moartea sa, numele de Gurdjieff, care iese la iveală dintr-un fond de zvonuri contradictorii, este recunoscut ca cel al unui mare maestru spiritual, așa cum apar în istoria omenirii în epocile de tranziție.

Văzând direcția pe care o lua civilizația modernă, el și-a asumat sarcina de a trezi în contemporanii săi necesitatea unei dezvoltări interioare care i-ar face să conștientizeze sensul real al prezenței lor pe pământ.

În linii mari, viața sa a devenit familiară cititorilor operelor sale datorită cărții *Întâlniri cu oameni remarcabili*.

Născut la sfârșitul secolului trecut la granița ruso-turcă, el a fost determinat, sub influența tatălui său și a primilor săi maeștri, să își pună foarte devreme întrebări despre el însuși, apoi să caute fără încetare oameni capabili să îl lămurească. Timp de douăzeci de ani, a parcurs Asia Centrală și Orientul Mijlociu pentru a găsi acolo izvoarele vii ale unei cunoașteri ascunse.

Cu puțin înainte de primul război mondial, el se întorcea la Moscova, unde începu să adune elevi în jurul său. În timpul revoluției, el își continuă munca; plecă la Essentuki, în Caucaz, cu un mic grup de discipoli,

care îl urmară și la Tiflis, apoi la Constantinopol, Berlin și Londra. În sfârșit, în 1922 se instalează în Franța, la castelul Prieuré, lângă Fontainebleau, pentru a stabili acolo, la o scară destul de mare, „Institutul pentru Dezvoltarea Armonioasă a Omului”.

După o primă călătorie în Statele Unite în 1924, un grav accident de mașină îi întrerupse punerea în aplicare a proiectelor.

Odată restabilit, el hotărî să se consacre în totalitate scrisului. Își urmă această muncă timp de zece ani. Din această epocă datează *Povestirile lui Belzebuth către nepotul său, Întâlniri cu oameni remarcabili*, precum și schițele celei de-a treia serii, intitulată *Viața nu e reală decât atunci când „Eu sunt”*.

Apoi, până la sfârșitul vieții, el își orientă toată activitatea către o muncă intensă cu elevii săi, și anume cu cei de la Paris, în timpul celui de-al doilea război mondial, și apoi cu toți cei care veniseră din lumea întreagă să îl întâlnească în Franța. A murit la Paris, la 29 octombrie 1949.

Însemnările adunate în această lucrare se referă la câteva reuniuni care se țineau aproape în fiecare seară, în jurul lui Gurdjieff, oricare ar fi fost împrejurările în care el se găsea.

Aceste texte nu sunt o transcriere directă. De fapt, Gurdjieff nu le permitea niciodată elevilor săi să își ia notițe în timpul reuniunilor. Din fericire, câțiva ascultători prevăzători, dotați cu o memorie excepțională, au făcut mai apoi efortul de a reconstitui ceea ce auziseră. Fără a încerca să prezinte o sinteză a ideilor dezvoltate de Gurdjieff – așa cum P. D. Ouspensky a încercat cu

măiestrie în *Fragmente dintr-o învățătură necunoscută* – aceste notițe, oricât de incomplete ar fi ele, au fost recunoscute de către cei care asistaseră la reuniuni ca redând cât mai fidel cu putință cuvântul maestrului lor. Acest cuvânt, în ciuda aparentei sale simplități, avea întotdeauna darul de a trezi esențialul în fiecare.

Expunerile care constituie cea mai mare parte a prezentei lucrări sunt precedate de trei alte texte cu un caracter diferit. Primul, *Licăriri de adevăr*, – cel mai vechi, de vreme ce datează din 1915 – este povestirea primei întâlniri cu Gurdjieff, lângă Moscova, înainte de revoluție, făcută de un elev rus. Celelalte două, datând din 1918, respectiv 1924, sunt conferințele susținute de Gurdjieff în fața unui public mai larg.

Cât despre *Aforismele* care încheie lucrarea, ele erau înscrise pe draperia din *Study House* de la Prieuré, conform unui alfabet secret, pe care doar elevii îl puteau descifra.

I

LICĂRIRI DE ADEVĂR

*Redactat către anul 1915 de unul din
membrii grupului din Moscova*

Câteva evenimente ciudate, de neînțeles dintr-un punct de vedere obișnuit, mi-au îndrumat viața. Vorbesc de acele evenimente care influențează viața interioară a unui om și care, schimbându-i într-un fel radical direcția și scopul, creează astfel pentru el noi cicluri. Le numesc de neînțeles, pentru că eu sunt singurul care înțelege ce le leagă, ca și cum cineva invizibil, urmând un scop determinat, a făcut să apară pe drumul vieții mele, chiar în momentul în care aveam nevoie, ceva ce îmi înțelegam aparent „din întâmplare”. Călăuzit de aceste evenimente, m-am obișnuit încă de la o vârstă foarte fragedă să examinez cu seriozitate împrejurările în care mă aflu, făcând efortul de a înțelege principiul care le lega și să găsesc în această relație o explicație mai largă și mai completă. Trebuie să spun că, oricare ar fi fost rezultatul observat, ceea ce mă interesa mai mult era „cauza” ascunsă care îl provocase.

În acest fel, ciudat la prima vedere, am ajuns într-o zi să mă confrunt cu ocultismul și am început să mă interesez de el ca de un sistem filosofic plin de armonie și de profunzime. Chiar în momentul în care simțeam că se naște ceva mai mult decât un simplu interes pentru acest subiect am pierdut, la fel de subit cum o găsisem, posibilitatea de a îl studia sistematic. Altfel spus, trebuia să mă bazez în întregime pe forțele proprii. Am simțit această pierdere ca pe un eșec absurd, dar am înțeles mai apoi că ea fusese în viața mea o etapă necesară, bogată în semnificații. De altfel, nu am recunoscut acest lucru decât mult mai târziu. Nu m-am îndepărtat de la această cale și am continuat să o urmez, asumându-mi riscurile și pericolele pe care le implica. Obstacole de netrecut se iveau și mă obligau să dau înapoi, orizonturi noi se deschideau în fața mea, dar în graba mea mă poticneam adesea, pierzând, îmi părea, ceea ce tocmai găsisem, mă învârteam în cerc, ca și cum aș fi fost rătăcit în ceață. Aceste căutări îmi cereau multe eforturi și muncă, aparent zadarnice; dar astăzi, văd că niciunul din eforturile mele nu a fost inutil și că fiecare greșală mă apropia de adevăr.

M-am cufundat în studiul literaturii oculte și pot să spun fără să exagerez că nu doar citisem, ci studiasem cu răbdare și perseverență cea mai mare parte a materialului pe care îl aveam la dispoziție, făcând eforturi de a pătrunde sensul acestuia și de a înțelege ceea ce se ascundea în spatele cuvintelor – și toate astea pentru a ajunge la convingerea că nu găseam niciodată în cărți ceea ce căutam. Întrevăzând contururile impozante ale edificiului, rămâneam în continuare incapabil să le disting în mod clar.

Pornii în căutarea tuturor celor care păreau să aibă aceleași preocupări ca și mine. Unii îmi păreau că găsiseră ceva, dar după ce mă apropiam mai mult îmi dădeam seama că și ei

rătăceau prin întuneric. Și totuși, nu îmi pierdeam speranța că voi descoperi în sfârșit ceva de care aveam nevoie. Căutam o fință vie capabilă să îmi aducă altceva decât ceea ce puteam să găsec în cărți. Căutam cu insistență și cu încăpățănare și, în ciuda tuturor eșecurilor mele, speranța renăștea de fiecare dată și mă angaja într-o nouă direcție.

Astfel, am ajuns să vizitez Egiptul, India și alte țări. Printre întâlnirile pe care le-am avut, cea mai mare parte nu mi-au lăsat nicio urmă, dar altele au fost mai semnificative.

De atunci s-au scurs mulți ani. Acum stabilisem o legătură mai durabilă cu un anumit număr de persoane care îmi împărtășeau interesul. Unul dintre cei mai apropiați îmi era un anumit A. Rămăsesem împreună nopți întregi pentru a ne bate capul asupra anumitor pasaje de neînțeles din lecturile noastre, încercând să găsim în acestea o explicație satisfăcătoare. Ajusesem astfel să ne cunoaștem bine.

Or, pe parcursul ultimelor șase luni, remarcasem în comportamentul său, la început mai rar, apoi din ce în ce mai des, ceva ciudat. Nu puteam să spun că se îndepărta de mine, dar mi se părea că începe să își piardă interesul în legătură cu cercetările care continuau să mă pasioneze. În același timp, vedeam că el nu le uita. Adesea emitea gânduri și comentarii al căror adevărat sens nu reușeam să îl înțeleg decât după ce mă gândeam mai mult timp. Nu doar o dată i-am atras atenția, dar el evita întotdeauna în mod intenționat să se implice într-o conversație pe această temă.

Trebuie să mărturisesc că această indiferență crescândă a lui A., fidelul meu tovarăș de lucru, mă întrista.

Într-o bună zi, i-am vorbit deschis, nu îmi mai aduc aminte în ce termeni.

„De unde ți-a venit ideea că te-aș abandona?, îmi răspunse A. Ai puțină răbdare și vei vedea în mod clar că te înșeli.”

Nu știu de ce nici acest răspuns, nici unele reflecții care îmi păruseră ciudate pe moment nu mi-au reținut atenția. Poate că eram eu prea preocupat de ideea singurăității mele totale.

Această situație se prelungi – și descopăr astăzi că doar din cauza aparentei facultăți de a observa și de a analiza ceea ce se petrecea în jurul meu neglijasem într-un fel de neiertat factorul esențial care ar fi trebuit să îmi sară în ochi.

Dar să lăsăm faptele să vorbească de la sine.

Într-o zi, pe la jumătatea lui noiembrie, îmi petreceam seara la unul dintre prietenii mei. Conversația se desfășura în legătură cu un subiect care nu prea mă interesa. Profitând de o pauză, stăpânul casei se întoarce spre mine:

„Apropo, cunoscându-vă pasiunea pentru ocultism, cred că o notă apărută în numărul de astăzi din *Vocea Moscovei* ar trebui să vă intereseze.” El aduse ziarul și îmi arătă un paragraf intitulat „În legătură cu teatrul”.

Acolo era redat rezumatul unui scenariu de balet, un fel de mister medieval, intitulat *Lupta magilor*, compus de G. I. Gurdjieff, orientalist foarte cunoscut la Moscova.

Referința făcută la ocultism, titlul și tema baletului au trezit în mine un mare interes, dar niciunul dintre invitați nu a putut să îmi dea alte informații. Stăpânul casei, mare amator de balet, mărturisii că, printre oamenii pe care îi cunoștea, nimeni nu corespundea descrierii date de articol. Cu permisiunea sa, decupai textul și îl luai cu mine.

Nu vreau să vă obolesc expunându-vă motivele pentru care mă interesa acest articol. Vă voi spune doar că ele m-au făcut, chiar de a doua zi, să iau decizia de a-l întâlni cu orice preț pe G. I. Gurdjieff, autorul scenariului.

Chiar în seara aceea – era o sâmbătă – am primit vizita lui A. și i-am arătat paragraful din ziar. I-am spus despre intențiile mele și i-am cerut părerea.

A. a citit articolul, mi-a aruncat o privire și mi-a spus: „ei bine, îți doresc să reușești, dar, în ceea ce mă privește, asta nu mă interesează deloc. Am citit destule povești de genul ăsta!” Și dădu foaia la o parte, cu un aer indiferent.

Această lipsă de interes pentru o întrebare care mă captiva atât de tare m-a descurajat atât de mult, încât nu am mai insistat și am încetat să vorbesc despre asta.

Mă cufundai în reflecțiile mele; A., la rândul său, era gânditor. Conversația lâncezea, apoi s-a oprit. A fost o liniște îndelungată, întreruptă de A., care s-a apropiat de mine și mi-a pus mâna pe umăr.

„Ascultă, spuse el, nu te supăra. Am avut motivele mele să îți răspund așa. Ți le voi spune mai târziu. Dar înainte, îți voi pune niște întrebări *foarte* serioase... Mult mai serioase decât ți-ai putea imagina.”

Puțin surprins de această declarație, i-am răspuns simplu: „Întrebă”.

– Spune-mi, te rog, de ce vrei să îl întâlnești pe acest domn Gurdjieff? Care este scopul tău? Cum vei face să îl găsești? Și dacă cercetările tale reușesc, în ce fel îl vei aborda?

„Mai întâi fără tragere de inimă, apoi încurajat de atitudinea serioasă a lui A. și de întrebările pe care el mi le punea, i-am descris șirul gândurilor mele.

După ce am terminat, A. a rezumat în câteva cuvinte scurte tot ceea ce eu tocmai spuseseam și a adăugat: „Ei bine, pot să afirm că nu vei găsi nimic...”

– Cum asta?, replicai eu. Cred că un scenariu de balet precum cel din *Lupta magilor*, care, în trecut fie spus, este dedicat domnișoarei Geltzer, nu este un lucru atât de neînsemnat încât autorul său să poată să dispară fără să lase nicio urmă...

– Nu se pune problema autorului; poate îl vei găsi; dar el nu îți va vorbi așa cum ar putea să o facă”, răspunse A.

Am avut un moment de nerăbdare și am reluat cu tărie: „De ce îți imaginezi tu că el...?”

– Nu îmi imaginez nimic, întrerupse A. *Știu*. Și ca să nu te las mult timp în așteptare, îți voi spune că știu bine, chiar foarte bine, conținutul acestui scenariu. Voi adăuga că îl cunosc foarte bine pe autorul său, domnul Gurdjieff. Îl cunosc deja de ceva timp. Crede-mă, calea pe care tu ai ales-o pentru a-l găsi poate să te conducă să faci cunoștință cu el, dar nu în felul în care ai vrea tu. Iar dacă vrei, permite-mi un sfat prietenesc: ai puțină răbdare. O să încerc să aranjez o întrevvedere cu el, așa cum ți-ai dori tu. Acum te las, trebuie să plec.

– Așteaptă, așteaptă!, strigai eu, copleșit de uimire, încercând să îl rețin. Nu poți să pleci așa. Cum l-ai cunoscut? Cine este el? De ce nu mi-ai vorbit de el niciodată până acum?

– Prea multe întrebări!, îmi răspunse A. Refuz categoric să îți răspund acum la acestea. Când va veni momentul, îți voi răspunde. Așteptând, fii sigur, îți promit că voi face tot posibilul să îți aranjez o întrevvedere.

Și în ciuda insistenței mele, A. refuză să mai îmi spună ceva, adăugând că era în interesul meu să nu îl mai rețin.

Duminică, pe la două după-amiaza, mă sună și îmi spuse scurt: „dacă ai chef de asta, să fii la ora șapte în gară.”

– Și unde o să mergem?, întrebai eu.

– La domnul Gurdjieff, răspunse el. Și închise.

„El chiar nu are nici o rușine față de mine, mă gândii eu. Nici măcar nu m-a întrebat dacă sunt liber. Și chiar aveam în seara asta ceva urgent de făcut. De altfel, nici nu știu unde mergem și nici când ne întoarcem. Și, în sfârșit, ce o să le spun celor de acasă?” Dar am terminat prin a concluziona că A. nu era omul care să nu înțeleagă importanța obligațiilor mele cotidiene. Afacerea urgentă și-a pierdut subit urgența și am început să aștept ora fixată.

Din cauza nerăbdării mele, am ajuns la gară aproape cu o oră înainte și a trebuit să îl aștept pe A. Într-un final, ne-am

întâlnit. „Hai repede, spuse el, luându-mă cu el, am luat deja biletele. Am fost reținut și acum suntem în întârziere.”

Îl urma un hamal cu două valize mari.

„Ce-i cu toate astea?, îl întrebai eu. Plecăm pentru un an?”

– Nu, răspunse el râzând, mă întorc cu tine; valizele nu sunt ale noastre.

Noi am luat loc într-un compartiment în care, din fericire, eram singuri. Nimeni nu putea să ne tulbure conversația.

„Mergem departe?” întrebai eu.

El mi-a spus numele unui loc de vilegiatură din împrejurimile Moscovei și a adăugat: „Ca să te scutesc de întrebări, îți voi povesti eu însumi tot ceea ce voi putea, dar cea mai mare parte din ce îți voi spune va rămâne între noi. Bineînțeles, ești îndreptățit să te interesezi de persoana domnului Gurdjieff, dar nu îți voi vorbi decât despre câteva fapte exterioare care te vor ajuta totuși să îți faci o idee despre el. Cât despre părerea mea personală despre el, nu îți voi spune nimic, ca să îți poți face singur o impresie directă. O să revenim mai târziu asupra acestei probleme.”

Instalându-se confortabil, el își începu discursul: mi-a povestit că domnul Gurdjieff își petrecuse mulți ani călătorind în Orient, cu un scop bine determinat, poposind în locuri inaccesibile europenilor. După întoarcerea în Rusia, acum doi sau trei ani, el a trăit mai întâi la Sankt Petersburg, consacându-și aproape toate forțele unor treburi personale. De curând, a venit să se instaleze la Moscova și a închiriat o vilă la țară, cu scopul de a lucra aici fără nicio piedică și în singurătate. Urmând un ritm pe care doar el îl cunoștea, venea periodic la Moscova și după un anumit timp se întorcea la treburile sale. Din asta am înțeles că el nu considera necesar să le vorbească despre vila sa cunoștințelor sale de la Moscova și că nu primea pe nimeni acolo.

„Cât despre felul în care l-am cunoscut, o să vorbim altădată – căci nici asta nu e o poveste banală.”

Apoi A. îmi povesti că îi vorbise foarte repede despre mine domnului Gurdjieff și că voise să mă prezinte, dar că acesta se opusese și chiar îi interzisese să îmi vorbească despre orice putea fi legat de el. Dar, ținând seama de insistența mea de a voi să îl întâlnesc și de motivele care mă împingeau la asta, el se hotărâse să îi ceară din nou, pentru mine, o întâlnire. Cu o seară înainte, după ce s-a despărțit de mine, el se dusese să îl întâlnească. Domnul Gurdjieff, după ce pusese o mulțime de întrebări despre mine, consimțise să mă primească și chiar el îi propusese lui A. să mă aducă în seara aceasta la vila sa.

„Deși te cunosc de ani de zile, după tot ce i-am povestit, el te cunoaște cu siguranță mult mai bine decât mine, adăugă A. Vezi acum că nu era o simplă invenție din partea mea când îți spuneam că nu vei reuși să ajungi nicăieri prin mijloace obișnuite. Nu uita că face pentru tine o mare excepție. Niciunul din cei care îl cunosc nu a fost acolo unde mergem noi. Chiar și cei mai apropiați nu știu prea multe despre retragerea lui. Datorită recomandării mele beneficiezi tu de această favoare excepțională. De aceea, încearcă, te rog, să nu mă compromiți.”

Apoi i-am pus mai multe întrebări, care au rămas fără răspuns, dar când i-am vorbit despre „Lupta Magilor”, el mi-a expus destul de amănunțit conținutul. Cum eu îl întrebam despre un pasaj care mi se păruse deosebit, el mi-a răspuns că domnul Gurdjieff îmi va vorbi el însuși despre asta, dacă va considera necesar.

Această conversație a trezit în mine o mulțime de gânduri și de presupuneri. După un moment de tăcere, m-am întors spre A. cu o nouă întrebare. El mi-a aruncat o privire surprinsă, apoi mi-a zis: „Adună-ți ideile; dacă nu, o să te pierzi. Ajungem, nu mă forța să regret că te-am adus. Amintește-ți ce mi-ai spus ieri în legătură cu scopul tău.” După care a tăcut.

Am coborât în liniște din tren. M-am oferit să duc una din valize. Cântărea cel puțin treizeci de kilograme și cea pe care o ducea A. era la fel de grea. La gară ne aștepta o sanie cu patru locuri. Ne-am așezat tot în liniște și am parcurs întregul traseu fără să schimbăm o vorbă. După cincisprezece minute, sania s-a oprit în fața porții unei proprietăți. În fundul grădinii se putea observa o vilă mare, cu două etaje.

Urmați de vizitiu, care ne ducea bagajele, am intrat și, pe o cărare de pe care zăpada fusese măturată, ne-am apropiat de casă. Ușa era întredeschisă. A. a sunat și, după un moment, o voce a întrebat: „Cine e acolo?”. A. și-a spus numele. „Ce mai faceți?”, spuse aceeași voce, prin crăpătura ușii.

Vizitiul ne-a urcat valizele și a ieșit. „Acum să intrăm”, mi-a spus A., căruia i se părea că auzise ceva.

Am trecut de la o intrare întunecată într-un hol semiluminat. A. a închis ușa în spatele nostru. Holul era gol. „Lasă-ți lucrurile”, mi-a spus el scurt, arătându-mi cuierul. Ne-am lăsat pardesiurile.

„Dă-mi mâna și nu te teme că te împiedici.” El m-a ajutat să trec de o nouă ușă. Pe care a închis-o cu grijă în spatele lui și m-a introdus într-o cameră complet întunecată.

Pardoseala era acoperită de un covor moale ce amortiza zgomotul pașilor noștri. Cu mâna care mi-a rămas liberă am pipăit pe întuneric și am întâlnit o perdea grea, ce se întindea pe toată lungimea unei încăperi aparent spațioase; perdeaua forma un fel de coridor până la o a doua ușă, mascată de o tapiserie.

„Nu-ți uita scopul”, mi-a șoptit A.; ridicând tapiseria, el m-a împins ușor și m-a introdus într-o cameră luminată.

În fața noastră, în fundul încăperii, așezat pe un divan, cu picioarele încrucișate în mod oriental, era un om de vârstă medie care fuma o narghilea de o formă ciudată, pusă pe o masă joasă aflată lângă el; lângă narghilea era așezată o ceșcuță de cafea neagră.